

Sygn. akt

III AUa 1130/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **12 grudnia 2013 r.**

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Urszula Kocyłowska
	Sędziowie:	SSA Ewa Madera SSA Mirosław Szwagierczak (spr.)
	Protokolant	st.sekr.sądowy Anna Budzińska

po rozpoznaniu w dniu **5 grudnia 2013 r.**

na rozprawie

sprawy z wniosku **J. R.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.**

o emeryturę

na skutek apelacji pozwanego organu rentowego

od wyroku **Sądu Okręgowego w Rzeszowie**

z dnia **2 lipca 2013 r.** sygn. akt **IV U 491/13**

u c h y l a zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania **Sądowi Okręgowemu Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie.**

Sygn. akt III AUa 1130/13

UZASADNIENIE

Decyzją z 31 stycznia 2013 r. Oddział ZUS w R. odmówił J. R. prawo do emerytury – w uzasadnieniu decyzji wskazano, iż wnioskodawca nie udowodnił co najmniej 15 lat pracy w warunkach szczególnych ani nie wykazał co najmniej 8 lat pracy górniczej.

W skutek odwołania wnioskodawcy Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 2 lipca 2013 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od 30 listopada 2012 r. oraz zasądził na jego rzecz zwrot kosztów procesu w kwocie 60 zł.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na ustaleniu, że p. J. R. w okresach: 1.03.1976 r. – 30.09.1982 r. i 1.01.1984 r. – 31.01.1987 r., będąc zatrudniony w Kopalni (...) w W., na stanowiskach inspektorach ds. gospodarki materiałowej oraz inspektora ds. obudowy, wykonywał pracę górniczą w rozumieniu art. 50 c ust. 1 pkt 5 e. i r. Taką też pracę wykonywał, zdaniem Sądu Okręgowego, podczas zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) w W. – jako inspektor ds. zużycia materiałów pod ziemią.

Sąd I instancji uznał, że p. J. R. legitymuje się okresem 9 lat i 6 miesięcy pracy górniczej oraz spełnia pozostałe przesłanki z art. 184 w związku z art. 39 ustawy emerytalnej, co skutkuje obniżeniem jego wieku emerytalnego o 4 lata i 6 miesięcy i uznaniem, że w dniu 30 listopada 2012 r., składając wniosek, posiadał wymagany wiek emerytalny uprawniający do emerytury.

Sąd orzeczenie zmieniające decyzję ZUS (art. 477 14 § 2 kpc).

Organ rentowy złożył apelację od powyższego wyroku zarzucając:

- naruszenie art. 39 w związku z art. 184 i art. 50 c ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że praca wnioskodawcy w spornych okresach była pracą górniczą oraz przyznanie mu emerytury,

- obrazą art. 233 § 1 kpc – wobec nie rozważenia wszystkich okoliczności sprawy.

Apelujący wniósł o zmianę zaistniejącego wyroku i oddalenie odwołania.

Uzasadnienie apelacji zasadza się na twierdzeniu, że wnioskodawca nie przepracował co najmniej 15 lat w warunkach szczególnych, a zwłaszcza w latach 1976 – 1982 i 1984 – 1987 nie wykazał pracy górniczej.

Odpowiadając na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów - podtrzymując stanowisko.

Rozpoznając sprawę Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje:

1. Wnioskodawca J. R. urodził się (...) W dniu 30 listopada 2012 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury. Wnioskodawca nie był członkiem Otwartego Funduszu Emerytalnego i nie pozostawał w stosunku pracy (k. 77-79 akt emerytalnych).

Okolicznością bezsporną jest, że wnioskodawca legitymuje się stażem ogólnym w wymiarze 29 lat, 11 miesięcy i 17 dni okresów składkowych i nieskładkowych.

Uprzednio ubiegał się o przyznanie prawa do emerytury i dwukrotnie otrzymał decyzję odmowną. W uchylonych decyzjach z dnia 12 marca 2012 r. i 10 grudnia 2012 r. odmówiono wnioskodawcy prawa do emerytury, lecz pierwotnie uznano jako okres pracy górniczej (pracy w szczególnych warunkach) zatrudnienie od dnia 1 maja 1976 r. do 30 września 1982 r. w Przedsiębiorstwie (...) w W. (łącznie 6 lat i 5 miesięcy).

Niesporne w sprawie jest również, że J. R. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) w W., w pełnym wymiarze czasu pracy, od 1 sierpnia 1973 r. do 31 grudnia 1983 r. Przy czym w okresie od 1 sierpnia 1973 r. do 30 kwietnia 1976 r. zajmował stanowisko specjalisty ds. planowania. Od 1 maja 1976 r. do 30 września 1982 r. wnioskodawca zajmował

stanowisko inspektora ds. gospodarki materiałowej. Zaś od 1 października 1982 r. do 31 grudnia 1983 r. zajmował stanowisko starszego inspektora ds. zużycia materiałów. Od 1 stycznia 1984 r. do 31 stycznia 1987 r. pozostawał w zatrudnieniu z Kopalnią (...) w W., w pełnym wymiarze czasu pracy, na stanowisku inspektora ds. odbudowy pod ziemią. Wnioskodawca pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. J. R. był obowiązany do wykonywania 12 zjazdów pod ziemię miesięcznie.

2. Decyzją z dnia 31 stycznia 2013 r. ZUS odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury w oparciu o art. 184 w związku z art. 32 i art. 39 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153 poz. 1227 ze zm.) oraz w związku z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8 poz. 43 ze zm.).

Organ rentowy nie uznał jako pracy w szczególnych warunkach zatrudnienia wnioskodawcy od 7.10.1968 r. do 30.06.1972 r. w (...) Kamieniołomach (...) oraz okresu od 1.10.1982 r. do 31.12.1983 r. w Przedsiębiorstwie (...) w W., a także nie został uznany ten czas jako okres pracy górniczej - w rozumieniu przepisów ustawy emerytalnej (art. 50 c ust. 1) - okres od 1.05.1976 r. do 30.09.1982 r. w Przedsiębiorstwie (...) w W. oraz od 1.01.1984 r. do 31.01.1987 r. w Kopalni (...).

3. Ponieważ p. J. R. nie osiągnął wieku 65 lat jego wniosek emerytalny należy rozpatrywać w świetle art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z F.U.S.

Dla nabycia prawa do emerytury z art. 184 w związku z art. 32 konieczne jest, aby mężczyzna urodzony po 1948 r. spełnił następujące warunki:

- osiągnął wiek 60 lat,
- posiada na dzień 1 stycznia 1999 r. co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 15 lat zatrudnienia w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze stale i w pełnym wymiarze czasu pracy,
- nie przystąpił do OFE,
- rozwiązał stosunek pracy (wg stanu prawnego obowiązującego do 31 grudnia 2012 r. – wniosek z 30 listopada 2012 r.).

Z kolei do nabycia prawa do emerytury z art. 184 w związku z art. 39 konieczne jest, aby mężczyzna, nie spełniający warunków do górniczej emerytury, urodzony po 148 r., spełnił łącznie następujące warunki:

- osiągnął wiek, który podlega obniżeniu w stosunku do powszechnego wieku emerytalnego określonego w art. 27 pkt 1 ustawy emerytalnej w wymiarze 6 miesięcy za każdy rok pracy górniczej,
- posiada na dzień 1 stycznia 1999 r. co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, w tym co najmniej 5 lat pracy górniczej wykonywanej stale i w pełnym wymiarze,
- nie przystąpił do OFE,
- rozwiązał stosunek pracy (wg stanu prawnego obowiązującego do 31 grudnia 2012 r. – wniosek z 30 listopada 2012 r.).

Zgodnie z brzmieniem art. 39 do okresów pracy górniczej można zaliczyć:

1. pracę górniczą, o której mowa w art. 50c ust. 1, wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy,
2. pracę górniczą, o której mowa w art. 50c ust. 1 pkt 4 i 5, wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywcę w kopalniach siarki i węgla brunatnego oraz w kopalniach otworowych siarki.

4. W ocenie Sądu I instancji praca wnioskodawcy w okresach: od 1.05.1976 r. do 30.09.1982 r. w Przedsiębiorstwie (...) w W., na stanowisku inspektora ds. gospodarki materiałowej i od 1.01.1984 r. do 31.01.1987 r. w Kopalni (...) w W., na stanowiskach inspektora ds. odbudowy - jest pracą górniczą określoną w art. 50c ust. 1 pkt 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153 poz. 1227 ze zm.).

Zaś zdaniem organu rentowego Sąd I instancji dokonał nieprawidłowej kwalifikacji prawnej zatrudnienia wnioskodawcy, stwierdzając iż stanowisko pracy wnioskodawcy nieujęte zostało w załączniku do rozporządzenia MPiPS z dnia 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanych w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty (Dz. U. z 1995 r. Nr 2 poz. 8) jako stanowisko pracy górniczej. Wskazany przez Sąd załącznik nr 4 do rozporządzenia zawiera wykaz stanowisk dozoru ruchu i kierownictwa ruchu kopalń, o których mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin, tj. stanowisk, na których zatrudnienie zalicza się w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury (w żadnym z załączników do tego rozporządzenia nie wymieniono stanowisk pracy na których wykonywana jest praca górnicza w kopalniach węgla kamiennego)- twierdzi ZUS.

5. Sąd II instancji generalnie podziela stanowisko Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, że przeprowadzone postępowanie dowodowe nie pozwala niewątpliwie stwierdzić, iż wnioskodawca, wykonywał pracę górniczą w rozumieniu art. 50c ust. 1 pkt 5 ustawy o emerytach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009 r. Nr 153 poz. 1227 ze zm.) - w spornych czasokresach i nabył prawo do emerytury ustanowionej w art. 39 ustawy emerytalnej.

Na wstępie należy zwrócić uwagę, że art. 39 e. i r. wymaga, aby zatrudnienie wykazane w art. 50c ust. 1 wykonywane było pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, czyli liczba zjazdów musiałaby dotyczyć wszystkich dniówek roboczych, a nie jak wskazano w zaświadczeniu dwunastu. Wskazana przez wnioskodawcę liczba zajadów (12 miesięcznie) była wystarczająca do przyznania dodatkowego wynagrodzenia z Karty Górnika, ale nie jest wystarczająca do uznania powyższego zatrudnienia jako pracy górniczej w rozumieniu art. 50 c ust. 1 cyt. ustawy.

W orzecnictwie sądowym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 6 grudnia 2007 r. – LEX nr 470379 a zwłaszcza końcowe fragmenty jego uzasadnienia) jest ustalona wykładnia art. 39 ustawy o F.U.S., że praca górnicza, o której mowa w tym przepisie, dotyczy pracy wykonywanej pod ziemią, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Sąd Apelacyjny podziela tę wykładnię (już w tym miejscu należy także zauważyć, że ustalenie prawa do emerytury wymaga dowodów pewnych, jednoznacznych i precyzyjnych – zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 stycznia 1998 r. II UKN 440/97 – a ciężar dowodu w wykazaniu spełnienia przesłanek prawa do emerytury spoczywa na wnioskodawcy).

Inaczej mówiąc; z ustawowej definicji pracy górniczej jasno wynika, że w rozumieniu art. 50 c ust. 1 pkt nie każda „praca pod ziemią” uważna jest za pracę górniczą uprawniającą do nabycia emerytury. W wyroku z 6 grudnia 2007 r. – I UK 179/07 (OSNPUSiSP) 2009, nr 1-2, poz. 26 Sąd Najwyższy uznał, że do nabycia praw do omawianej emerytury wymagane jest od ubezpieczonego spełnienie warunku co najmniej 5 lat pracy górniczej, o której mowa w art. 50 c ust. 1 e. i r., wykonywanej stale pod ziemią i w pełnym wymiarze czasu pracy, a nie spełnienie warunku wykonywania jakiegokolwiek pracy górniczej, np. zatrudnienia pod ziemią w wymiarze co najmniej połowy dniówek roboczych. Należy jednak zwrócić tu uwagę, że ustalając ogólne zasady nabywania prawa do górniczej emerytury ustawodawca uznał za wystarczające dla zaliczenia pracy górniczej do okresu, od którego zależy nabycie prawa do emerytury, jeżeli praca pod ziemią była wykonywana co najmniej w połowie czasu pracy – nie dotyczy to jednak nabycia prawa do emerytury na zasadach szczególnych (patrz bliżej: uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 6 grudnia 2007 r. – I UK 179/07).

Sam wnioskodawca przyznaje, że w spornym okresie czasu nie pracował pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Prezentowany pogląd, że w sytuacji wnioskodawcy wystarczy aby wykonywał on pracę w połowie czasu pracy, aby została uznana za pracę górniczą w rozumieniu art. 50 c i ust. 1 ustawy o e. i r. jest – zdaniem Sądu Apelacyjnego – błędny.

Od 1 stycznia 2007 r. nastąpiła zmiana ustawy o emeryturach i rentach z F.U.S. (zob. Dz. U. z 205 r. Nr 167 poz. 1397) w zakresie umiejscowienia przepisów dotyczących emerytur górniczych. Dotychczasowe regulacje w tym zakresie, zawarte w art. 34 – 38 tej ustawy, zostały przeniesione do nowoutworzonego rozdziału 3a, w części ustawy dotyczącej emerytur, a przepisy art. 34- 38 uchylone. Co jednoznacznie wskazuje na wyodrębnienie regulacji dotyczących emerytur górniczych od pozostałych uwarunkowań w zakresie emerytur (zawartych w rozdziale drugim tytułu „Emerytura”).

6. Odnosząc się do kwalifikacji pracy wykonywanej przez wnioskodawcę nie można tracić z pola widzenia okoliczności, że rozporządzenie MPiPS z 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanych w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawdo górniczej emerytury lub renty (Dz. U. z 1995 r. Nr 2 poz. 8) zostało wydane na podstawie delegacji z art. 5 ust. 5 i art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 1 lutego 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. Nr 5 poz. 32 ze zm.). Rozporządzenie to zachowało moc na podstawie art. 194 obowiązującej ustawy emerytalnej wyłącznie w zakresie w jakim jego przepisy nie są sprzeczne z przepisami tej ustawy. W aktualnym stanie prawnym o uznaniu pracy za pracę górniczą, w rozumieniu art. 50c ust. 1 e. i r., nie może decydować rozporządzenie wykonawcze, ani tym bardziej zarządzenie Nr 9 MPiH, ale rodzaj faktycznie wykonywanej pracy odpowiadającej wymaganiom ustawowym. Cytowane rozporządzenie nie może bowiem przyznawać ubezpieczonym większych uprawnień niż to uczynił pracodawca (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2010 r. – I UK 30/10, czy z 16 marca 2011 r. – I UK 331/10).

7. Uwzględniając interes oraz argumenty podnoszone przez odwołującego wybiórczego rozważenia wymaga nabycie przez wnioskodawcę J. R. prawa do emerytury zgodnie z:

- art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z F.U.S. lub

- art. 184 w związku z art. 39 ustawy j.w.

Pamiętając, że na mocy § 4 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. do pracy w warunkach szczególnych zalicza się także okresy pracy górniczej (rzeczą organu stosującego prawo jest w danym wypadku ustalenie treści oraz rozumienia użytego tu określenia „pracy górniczej”).

Zarówno wnioskodawca jak i Sąd I instancji w zupełności pomijają kwestię zatrudnienia p. J. R. w warunkach szczególnych (mimo, że Zakład pierwotnie tak kwalifikował jego pracę w uchylonych decyzjach) – z perspektywą zastosowania art. 32 e. i r.

Przy wszechstronnym wyjaśnianiu okoliczności sprawy w/w problematyka nie może ująć uwagi, chociażby przez zobowiązanie wnioskodawcy do jednoznacznego oświadczenia się odnośnie podstaw swego wniosku emerytalnego (tzn. zobowiązanie pełnomocnika wnioskodawcy do wskazania podstawy prawnej oraz okoliczności faktycznych).

8. Wnioskodawca przedłożył świadectwo pracy w warunkach szczególnych z 14 lutego 2012 r. – wystawione przez (...) Kamieniołomy (...) w B., a także świadectwie pracy z 30 grudnia 1983 r. – wydane przez Przedsiębiorstwo (...) w W. oraz zaświadczenie z 26 marca 2003 r. wydane przez Archiwum PW ”O.” (przy czym ze świadectwa pracy wynika, że p. J. R. w czasie: 1.10.1982r. do 31.12.1989 r. pracował „na powierzchni”, zaś z w/w zaświadczenia, iż pracował „pod ziemią” – v. k. 15-17 akt ZUS tom III). Kwestyjne jest także to, czy wnioskodawca był zatrudniony jako pracownik dozoru (v. – np. świadectwo pracy z dnia 30 grudnia 1983 r.). „Wykaz zjazdów” (k. 109 – tom III) bynajmniej nie przesądza o tym, że pracownik stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (jako inspektor ds. obudowy pod ziemią), pracował pod ziemią (nadto wykaz ten jest różny od wykazu z 23 stycznia 2003 r.). W zaświadczeniu z „archiwum” określono, iż nie istnieje (tzn. nie jest w ich posiadaniu) wykaz konkretnych dat zjazdów wnioskodawcy pod ziemię. Samo otrzymywanie przez pracownika dodatkowego wynagrodzenia nie przesądza, wbrew supozycjom odwołującego, że pracownik wykonywał pracę pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy (w szczególności gdy nie ustalono przesłanek przyznania tego dodatkowego wynagrodzenia z Karty Górnika). Wątpliwości muszą też budzić, sygnalizowane już wcześniej, rozbieżności między treścią świadectw pracy z dnia 30 grudnia 1983 r. oraz

16 listopada 2000 r., a treścią zaświadczenia z 26 marca 2003 r. – w sytuacji gdy Sąd I instancji wywodzi z tych dokumentów wątpliwe jednoznaczne skutki prawne, przy czym stwierdza: „rozbieżność ta nie została wyjaśniona przez wnioskodawcę i nie zaproponował on innych środków dowodowych na wykazanie tej okoliczności” (v. – uzasadnienie k. 31).

9. W świetle tego co powiedziano wyżej Sąd II instancji uznał zarzuty apelacji za zasadne – aczkolwiek nie w pełni dzieląc ich uzasadnienie.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie uzasadnia wniosków przyjętych przez Sąd orzekający w I instancji, a co najwyżej daje asumpt do pogłębienia postępowania dowodowego w kierunku ustalenia przesłanek faktyczno – prawnych przewidzianych w art. 50c ust. 1 ustawy emerytalnej oraz art. 32 tejże ustawy w związku z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z F.U.S. – definiując pracę wnioskodawcy oraz dokonując jej subsumpcji pod kątem nabycia prawa do emerytury.

Spór bowiem sprowadza się do kwestii, czy w wypadku wykonywania zatrudnienia na stanowiskach: inspektora ds. gospodarki materiałowej oraz inspektora ds. obudowy pracownik wykonuje pracę górniczą - w rozumieniu art. 50 c ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z F.U.S. oraz czy uznanie tej pracy za pracę górniczą będzie automatycznie uzasadniać zaliczenie jej jako zatrudnienia (pracę) w warunkach szczególnych.

To dlatego postępowanie dowodowe winno być ponowione oraz uzupełnione, co najmniej o:

- dowód z akt osobowych wnioskodawcy (natenczas prowadzonych przez pracodawców),
- dowody (również osobowe) wykazujące faktyczne obowiązki oraz zakres prac wykonywanych przez wnioskodawcę w analizowanych latach pracy: w tym stwierdzenie, czy był pracownikiem dozoru kierownictwa,
- dostępną, w miarę możliwości, dokumentację organizacyjną pracodawców ubezpieczonego; wskazującą na funkcjonowanie stanowisk pracy, na których zatrudniano wnioskodawcę,
- szczegółowe wysłuchanie odwołującego.

Co oczywiście nie wyklucza przeprowadzenia innych dowodów zawnioskowanych przez strony – na okoliczność, że praca wnioskodawcy odpowiadała rodzajowi pracy określonej w art. 50 c ust. 1 ustawy emerytalnej, czy też pracy w warunkach szczególnych.

Trzeba przy tym pamiętać, że zaliczenie okresów pracy górniczej np. na podstawie zeznań świadków czy przesłuchania strony zainteresowanej, winno być rozważone tylko w przypadkach nie budzących żadnych wątpliwości co do spójnego i precyzyjnego - rodzajowego oraz czasowego potwierdzenia się udowodnionych okoliczności (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 9 stycznia 1998 r. – II UK 440/97), a ciężar dowodu w wykazaniu spełnienia przesłanek prawa do emerytury spoczywa na wnioskodawcy, który wszak w tej sprawie jest reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika i którego obowiązkiem jest sprecyzowanie podstaw faktycznych oraz prawnych wniosku emerytalnego.

Z tych wszystkich względów na podstawie art. 386 § 4 kpc orzeczono jak w sentencji, gdyż postępowanie dowodowe wymaga ponowienia w całości.